

1

Doamna T-C, 6 octombrie 2016

Nu mâncăm niciodată pește

Doamna Evelyn Taylor-Clarke, Evie pentru cei dragi, de mult dispăruți, Eva pentru o scurtă, dar specială perioadă, și Hilda pe parcursul șederii temporare la cămin (unde personalul se adresa folosind primul nume de botez înregistrat în fișa pacientului), cugetă. Danielle, directoarea departamentului de catering al azilului Forest Lawns, se va întoarce curând cu clipboardul ei cu meniuri și îi va cere să se hotărască ce dorește să mănânce la prânz.

— Ce serviți astăzi, doamnă T-C? o va întreba, bătând ușor în clipboard cu stiloul gata pregătit, nerăbdătoare să-i audă decizia.

Azilul le oferă pacienților o mâncare foarte bună, care include zilnic trei variante la felul principal de la prânz și două variante la gustarea de la ora cinci, pe care Evelyn preferă în continuare să o numească cină.

Oare ar trebui să aleagă pui sau pește astăzi? Pește sau pui? Ce să fie? Evelyn știe că a mâncat pește ieri, cod Mornay mai exact, cu un sos de brânză delicios și piure de cartofi. Cu o zi înainte alesese eglefin afumat, cu ou poșat moale și spanac. Astăzi are de ales între plăcintă de pește, lasagna

vegetariană și pui fript, dar s-ar putea dovedi util dacă i-ar cere din nou pește lui Danielle și dacă s-ar plânge că nu a mai mâncat de mult așa ceva.

După-amiază vine iarăși Pat și e posibil să-i pună și mai multe întrebări. Are o grămadă de întrebări de când se pregătește să scoată proprietatea la vânzare. Cât timp Evelyn locuise la conacul Kingsley, nu avusese niciodată vreo întrebare – de fapt, abia dacă o vizita –, dar asta era înainte să devină împruternicită și să considere că știe ea ce e mai bine.

În dimineața asta, în salon e liniște; doar câțiva pacienți s-au instalat după micul dejun în fotoliile cu brațe și spătare înalte. Evelyn scutură ziarul *Daily Telegraph* ca să-i îndrepte filele și îl deschide la ultima pagină. Întotdeauna începe prin a citi necrologul, cu toate că majoritatea cunoștințelor ei s-au stins de mult – le-a supraviețuit multora dintre prietenii ei. Apoi trece la rubrica meteo și la cuvintele încrucișate. Studiază indiciile, atât pe cele de pe orizontală, cât și pe cele de pe verticală, răsucind între degete creionul proaspăt ascuțit. Îi place să-și păstreze creioanele ascuțite ca niște pumnale. Ieri, i-a cerut lui Sarah, organizatoarea de evenimente a căminului Forest Lawns, o rezervă de creioane cu gumă. De asta are nevoie, de creioane ascuțite, cu gumă de șters la capăt, întocmai ca acelea de pe vremea antrenamentelor din timpul războiului. Nu le mai folosește nimeni acum? Sunt mult mai bune atunci când vrei să corectezi o greșală. Doar că nu a fost o greșală, nu-i așa? Prea puține lucruri din viața lui Evelyn fuseseră greșeli, cu excepția uneia, pe care nu o poate uita nicicum.

Cu un gest iute și relaxat, în ciuda artritei, Evelyn completează spațiile libere cu creionul. Sincer, domnul Thursday

abia dacă reușește s-o provoace; până și anagramele sunt ușor de rezolvat. Va trebui să se prefacă din nou, așa că, de îndată ce completează puzzle-ul, scoate din geanta de piele lăcuită un stilou cu cerneală neagră, cu care mângălește în grabă peste cuvintele așternute cu creionul în fiecare pătrat alb al grilei, modificând literele astfel încât să nu mai aibă nicio legătură într-o înlănțuire ordonată și inteligibilă; acum nu mai reprezintă cuvinte, ci pure absurdități.

Luni, a observat-o pe Fay, una dintre vechile asistente, aruncând o privire hârtiei, după ce ea terminase de rescris cuvintele din grilă. S-a uitat la integramă, s-a încruntat, apoi i-a adresat lui Evelyn un zâmbet compătitor și i-a spus:

— Felicitări, doamnă T-C! Văd că încă vă pricepeți.

Evelyn i-a întors zâmbetul, doar că zâmbea pentru sine, amuzându-se la gândul că Fay nu se va prinde niciodată că umpluse careurile cu literele bizare ale alfabetului chirilic, așa cum nu-și dădea seama nici atunci când, ocazional, Evelyn scria câte un cuvânt, două în limba germană.

Săptămâna trecută, după ce trăsesse un pui de somn în salon, Evelyn hotărâse să se distreze puțin atunci când Mary i-a adus ceșcuța cu ceai de la amiază.

— *Danke, lieblich*¹, i-a spus. *Du bist sehr gut für mich.*²

Și se amuzase văzând privirea confuză a femeii, savurând vorbele pe care aceasta i le adresase kolegei sale, care stătea lângă căruciorul cu ceai și umplea ceștile pentru ceilalți pacienți, cufundați în fotoliile lor.

— Domnul să o aibă în pază! zisese Mary. Probabil că se visează înapoi, în Vechea Țară.

¹ „Mulțumesc, dragă” – în lb. germ. în orig. (n. tr.).

² „Ești foarte amabilă” – în lb. germ. în orig. (n. tr.).

Și cele două femei i-au aruncat priviri pline de afecțiune, în timp ce turnau ceaiul, îl amestecau și puneau cănille între mâinile tremurânde ale celor care nu mai puteau ține bine ceștile și farfuriuțele.

Iar acum Evelyn aude zăngănitul căruciorului de dimineață, care aduce cafea, bicuiți și ziare. Căminul Forest Lawns este un loc absolut predictibil, unde fiecare oră își are alocată propria activitate. Miercuri dimineață au fost la capelă, iar în fiecare joi după-amiază, o fizioterapeută tânără, în colanți lycra, își face apariția în salon și încurajează pe toată lumea să încerce câteva exerciții simple din fotoliile lor.

— Întindeți, ridicați și flexați degetele de la picioare, repetați ea, în timp ce bătrânii îi urmează indicațiile, cu membre tremurătoare.

Pentru aceia dintre rezidenți care au probleme cu memoria, rutina e încurajatoare și reconfortantă. Îi ajută să se simtă în siguranță într-o lume din ce în ce mai nesigură, care se îngustează pe zi ce trece, până când ajunge să se rezume exclusiv la persoane și locuri familiare.

Vecina lui Evelyn, Phyllis, e trează în fotoliul ei și răsfoiește revista *Good Housekeeping*, ediția din octombrie, plină cu rețete de budincă și conserve din fructe de toamnă. Phyllis fredonează melodia *We'll Meet Again*, în timp ce dă paginile, umezindu-și degetul arătător. E veselă, cu toate că Evelyn s-a plictisit de melodia aceea pe care a repetat-o de prea multe ori și și-ar dori să mai fredoneze și altceva, sau chiar să înceteze. S-ar putea să se oprească, dacă i-ar înșfăca revista. Phyllis o răsfoiește de două săptămâni, fără să-și amintească vreunul dintre articolele citite. După cum

ea însăși spune, cu multă veselie, „Mă apuc să citesc și, până să ajung la sfârșitul paginii, uit despre ce e vorba”.

Totuși, Evelyn nu îi ia revista, oricât de mult și-ar dori. În schimb, o studiază pe Phyllis cu aceeași aplecare cu care îi studiază și pe ceilalți pacienți, ale căror minți nu mai sunt la fel de agere cum erau odinioară. Vecini care vin și pleacă; unii dispar în noapte, odată cu sirena unei ambulanțe, și nu se mai întorc niciodată. Dar, oricât de scurtă le-ar fi șederea la azil, ea își amintește numele lor, cu toate că se îndoiește că vreunul dintre aceștia și l-ar aminti pe al ei. Acolo, în capătul opus al încăperii, se află Maureen Philips, o femeie durdulie și roșie ca un măr, căreia îi plac dulciurile. Înfulecă pe dată orice gustare adusă de vizitatori, plângându-se că nu a primit nimic de mâncare în ziua respectivă, și e mereu hotărâtă să câștige premiul concursului bingo pe teme muzicale, constând într-un baton de ciocolată. Lângă șemineu șade Horace Wilson, îmbrăcat cu sacoul și cămășile lui negre, groase, povestind oricui e dispus să-l asculte că, a doua zi de dimineață, el se va duce acasă; iar Wilf Stevens moțăie, ridicând adesea privirea ațintită asupra propriilor genunchi și întrebând dacă a scos-o cineva pe Molly la plimbarea de dimineață.

Evelyn îi urmărește pe toți, reținând gesturile care le denotă absența și ușoara confuzie, ca să le poată imita în viitor. „La aminte, Evelyn, ia aminte”, își spune. Observă cum Maureen face o pauză înainte să răspundă la întrebări; uite cu câtă mândrie îi arată Wilf din nou asistentei ceasul său de buzunar, povestindu-i că l-a primit drept recompensă pentru o viață petrecută în slujba armatei. Horace nu se poate hotărî ce să mănânce la prânz și întrebă iar și iar dacă a

luat micul dejun astăzi. „Repetiția și nehotărârea reprezintă scutul tău, Evelyn.” Însă nu-și va permite să decadă întru totul. Va continua să-și aranjeze părul atunci când va veni coafeza, o dată pe săptămână, se va îmbrăca îngrijit, atât cât îi va sta în putință, dar poate că va lăsa un nasture sau doi neîncheiați, poate că uneori va purta pantofi neasortați sau chiar își va întinde rujul anapoda. Nu, asta ar fi prea de tot – cât timp va putea, își va ruja buzele arcuite, mai puțin definite decât fuseseră pe vremuri, când treceau drept „sărutul unui înger”. Nu, rujul va fi ultimul la care va renunța.

2

14 octombrie 1939

Dragul și iubitul meu Hugh,

Mama mi-a scris din nou, rugându-mă să renunț la slujba de aici și să mă întorc acasă. E îngrijorată din cauza raidurilor, știi, dar mă tem că voi muri de plictiseală cât timp ești tu plecat pe front, ca un erou, dacă va trebui să abandonez viața de birou, care măcar e presărată cu bârfe, și serile petrecute cu fetele, în schimbul dealurilor monotone și lipsite de primejdii din Surrey. Ador să mă întorc la Kingsley, știi bine, dar nu înțeleg cu ce crede mama că mi-aș umple zilele, câtă vreme ea și doamna Glazier asigură necesarul gospodăriei și, probabil, al întregului sat, după cum le cunosc eu.

Am spus-o și o repet, nu am de gând să stau și să tricotez șosete (deși aș tricota pereche după pereche de șosete jalnice, kaki pentru tine, dragul meu, dacă aș ști că te-ar ajuta), dar îmi doresc din suflet „să-mi aduc contribuția”. Aș vrea să te răzgândești și

să accepți înrolarea mea în Wrens¹. Nu văd de ce ar fi o ocupație nepotrivită pentru soția ta și cu siguranță nu ar fi mai periculos decât dacă aș rămâne aici, în apartamentul din Londra. Îți mărturisesc că îmi place uniforma aceea – sau cel puțin beretele lor mici și drăgălașe.

Dacă situația se va înrăutăți dramatic în Londra, mă voi strădui să petrec mai multe nopți la Kingsley (cu toate că, dacă o fac, mama va insista să rămân), dar nu-mi cere să-mi abandonez complet viața din Londra, căci ea mă ajută să mă simt ca o femeie măritată, cât timp ești tu plecat în Franța.

În ultima scrisoare mă rugai să am grijă de McNeil atunci când va ajunge la Londra, așa că le-am prevenit pe Grace și pe Audrey, căci încă nu au niciun iubit și sunt nerăbdătoare să-l ia sub „aripa” lor. Sper că va fi îndeajuns de bărbat, încât să țină piept atențiilor debordând de entuziasm ale fetelor!

Ei bine, dragul meu, trebuie să închei aici, fiindcă, de vreo cinci minute, domnișoara Harper îmi aruncă priviri aspre. În mod cert consideră că trebuia să-mi fi terminat pauza de prânz și să-mi fi reluat lucrul. Mi-e groază să mă gândesc la ce-ar crede dacă și-ar da seama că, pe deasupra, mai și irosec hârtia companiei.

Soția ta veșnic iubitoare,

Evie xxxxxxx

PS: Te iubesc.

¹ Women's Royal Naval Service (WRNS), cunoscut sub numele de Wrens, reprezenta ramura feminină a Royal Navy (n. tr.).

3

Doamna T-C, 6 octombrie 2016

Toate la locul lor

Camera lui Evelyn de la Forest Lawns are vedere spre grădină. Fusese hotărâtă ca, în cazul în care va trebui să locuiască într-un azil, să nu se lase despărțită definitiv de pasiunea ei de o viață, grădinăritul. Poate că nu mai e în stare să îngenuncheze și să curețe straturile de flori năpădite de buruieni, să taie caprifoiul crescut în exces sau să sape de două ori straturile de legume, dar încă poate să ofere sfaturi privind tăierea diferitelor soiuri de clematis, să sugereze îndepărtarea frunzelor bătrâne de spânz, lăsând astfel la vedere bobocii de floare, sau să recomande suplimente care să îmbunătățească aspectul unei camelii galbene, bolnave. Totuși, se întreabă dacă acum ar mai trebui să dețină asemenea cunoștințe.

Stă în picioare la fereastră, admirând micile îmbunătățiri aduse, la sugestia ei, de la începutul anului, când a ajuns aici, după ultima cădere serioasă. Stratul de flori de vară târzie și fierbinte, încărcat de crocosmia roșii ca sângele, de floarea Elenei portocalie și de floarea-soarelui de un roșu-burgund, a fost un mare succes după numai un anotimp. Sub cel mai bătrân stejar, va răsări la primăvară un covor proaspăt plantat de narcise alb-gălbui, însă momentan o

ploaie de ciclame mărunte, de un roz aprins, conferă un strop de culoare aceluia colț de grădină.

„Dar chiar trebuie să mă prefac că nu-mi mai amintesc denumirea latinească a pelinului sau care e momentul propice pentru plantarea bulbilor de lalea? Și chiar va trebui să mă comport de parcă am uitat pe parcurs toate cunoștințele acumulate cu atâta migală?”

Un grădinar adună cu suflanta grămezi de frunze căzute, apoi le apucă între două bucăți de lemn și le încarcă într-o roabă. Evelyn sesizează un firișor subțire de fum înălțându-se în spirală în colțul îndepărtat al grădinii. „Ar trebui să folosească frunzele ca îngrășământ, se gândește ea. Compostul din frunze face bine grădinii. Pe mine m-a ajutat să prind lăcrămioare în mai multe locuri de altfel nepotrivite.”

Însă în curând vine Pat, în vizita de după-amiază, și Evelyn trebuie să fie pregătită. Își netezește o șuviță rebelă din părul spălat cu șampon și coafat săptămânal, studiindu-și chipul în oglinda măsuței de toaletă care se aflase dintotdeauna în dormitorul mamei sale, să tot fie vreo nouăzeci de ani. Probabil că e mai veche de o sută cincizeci de ani. Oglinda e înrămată într-un suport din lemn de mahon și are trei secțiuni și un sertăraș la mijloc, pentru agrafele și nasturii ciudați ai lui Evelyn. Bătrâna îl deschide zilnic, după ce îngrijitoarea s-a învârtit prin cameră cu pământul ei, să se asigure că un nasture anume, unul special, e încă acolo, neatins în cutiuța lui.

Pe fiecare laterală a suprafeței sale lăcuite, pe ștergare din in, brodate de o rudă de mult săvârșită din viață, se odihnesc perii de argint și un ac de pălărie grosolan, despre care Evelyn le spune tuturor că e un deschizător de scrisori.

N-ar ghici nici în ruptul capului de ce i-a fost oferit tocmai ei, și Evelyn râde la auzul comentariilor pe seama unui asemenea ac de pălărie lipsit de eleganță. Pe ștergarul din mijloc se află o oglindă cu spatele argintiu, pe care sunt gravate inițialele M.M.H., identice cu cele de pe perii. „Inițialele mamei”, murmură Evelyn, „Marjanna Maria Hutchinson”, urmărind cu vârful degetului literele rotunjite. Ridică peria la nas și i se pare că adânc, între perii ei, încă persistă mirosul vag al apei de lavandă.

Se gândește adesea la mama ei, când șade aici și-și perie părul, când își pudrează nasul și își aplică o cremă hidratantă. „O doamnă are întotdeauna la îndemână o batistă curată”, ar zice mama ei cea elegantă, muștrându-și copila care are semințe de iarbă prinse-n păr și genunchii juliți, după care ar scoate din buzunar o batistă curată din in, cu margini dantelate, ca să ștergă chipul murdar al fiicei sale.

Evelyn încă are câteva batiste delicate, dar sunt mai mult de decor, decât de folosit; o fundă de prins la butonieră, un mesaj de strecurat într-o geantă. Acum, toată lumea folosește șervețele. „Sunt mult mai practice, dar și mai lipsite de semnificație”, își spune Evelyn. Cu un șervețel nu transmiți altceva decât microbi; lumea îl evită sau îl aruncă la coș.

O ultimă privire îi confirmă faptul că arată prezentabil. Părul e aranjat, rujul e roșu și îl șterge puțin, ca să evite să murdărească. De obicei lasă urme pe cești. Însă își lasă intenționat gulerul mototolit și ușor ascuns sub pulover, astfel încât Pat să se chinuie să i-l îndrepte.

Se sprijină pe cadru, ca să-și recapete echilibrul când se ridică de pe taburetul din fața măsuței de machiaj, apoi

se asigură că toate sertarele din cameră sunt închise. Ce binecuvântare că a putut să-și aducă propriul mobilier aici, în loc să fie nevoită să accepte mobila din stejar și fag de culoare deschisă, folosită în majoritatea celorlalte camere ale azilului! Nu și patul, desigur; pacienții trebuie să aibă paturi ajustabile, pentru momentele în care întâmpină probleme, așa că acum Evelyn are o saltea cu apă, care vălurește și se leagănă, calmându-i disconfortul și durerile. Uneori își spune că salteaua îi vorbește când se răsuțește în pat noaptea, pentru ca imediat apoi să bolborosească ceva și să își schimbe poziția, luând forma ei. Dar restul mobilierului, confecționat din lemn de mahon închis la culoare, care strălucește și o anunță când alte mâini în afară de ale ei au cotrobăit pe acolo, care poartă urme de pudră albă de talc (mult mai convenabil decât o bucată de hârtie), comoda cu sertare, dulăpiorul de lângă pat, măsuța de toaletă și oglinda, toate sunt vechi prieteni de acasă și strălucesc în văpaia amintirilor.

O ultimă privire o convinge că totul va fi la fel când se va întoarce. Își ia rămas-bun de la fotografia cu ramă argintie de pe noptieră, înfățișând un bărbat chipeș, și se asigură că poza pe care o păstrează mereu în siguranță e bine ascunsă în sertarul de dedesubt, apoi, sprijinindu-se în cadru, iese în hol ca să-și întâmpine nepoata.